บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นผู้มีความสนใจหรือประสงค์จะลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก จำเป็นต้องศึกษาถึงความเป็นมาหรือความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมประเภทนี้เสียก่อน โดยการศึกษาถึงสถานการณ์ต่างๆของดีบุก เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และต้องเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ ตลอดจนการวิเคราะห์และประเมินผลโครงการที่จะลงทุน รวมทั้งต้องเตรียมใจไว้สำหรับความผิดหวังหรือความล้มเหลวเนื่องจากไม่พบแหล่งแร่ที่สมบูรณ์พอ นอกจากนี้ยังอาจศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการทำเหมือง เพื่อเป็นแนวทางในการหาวิธีการป้องกันหรือลดปัญหาให้น้อยลง ซึ่งจะเป็นผลทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก เป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้มาสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก และแม้จะได้มีการพัฒนามาเป็นเวลาช้านานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน ปัญหาบางเรื่องจำเป็นต้องเร่งแก้ไขอย่างรีบด่วน แต่ปัญหาและอุปสรรคบางอย่างก็ไม่ได้มีการแก้ไขและเรื้อรังมาจนถึงทุกวันนี้ รัฐบาลควรจะได้ให้ความสนใจและเข้าช่วยเหลืออย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ครั้งแล้วครั้งเล่าที่รัฐบาลประกาศนโยบายว่าจะส่งเสริมการทำเหมืองแร่ แต่กิจการเหมืองแร่ก็ยังคงมีปัญหาเรื้อรังมาจนถึงทุกวันนี้ จึงเป็นที่สงสัยกันว่า รัฐบาลได้ส่งเสริมการทำเหมืองแร่อย่างจริงจังหรือไม่

สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ผู้ประกอบการทำเหมืองประสบอยู่ เช่น ปัญหาในเรื่องการสำรวจ ปัญหาในการขอประทานบัตร ปัญหาในการทำเหมือง และปัญหาในเรื่องอื่นๆ ซึ่งได้กล่าวแล้วในบทก่อน การพัฒนาการทำเหมืองแร่เพื่อเพิ่มผลผลิตแร่และรายได้เข้าประเทศยังมีองค์ประกอบ

อีกหลายอย่างที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยปัญหาการลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และเพื่อให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นพอสรุปได้ดังนี้

1. เร่งรัดการสำรวจเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งแร่ใหม่ๆ

การสำรวจหาแหล่งแร่สำรองดีบุกของประเทศ ยังกระทำได้ไม่ค่อยเต็มที่นัก เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงพัฒนาแหล่งแร่ชนิดอื่นๆด้วย ทำให้งบประมาณที่ได้มาเพื่อใช้ในการสำรวจถูกจัดสรรออกไป นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีเนื้อที่ที่จะเสาะแสวงหาแหล่งแร่ดีบุกอีกมาก ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลา เงิน และผู้มีความรู้ ตลอดจนเทคนิคต่างๆอีกมากเพื่อใช้ในการนี้ จากการสำรวจที่กระทำมาแล้ว แหล่งแร่ดีบุกสำรอง นอกจากทางภาคใต้แล้ว ยังมีแหล่งแร่ทางภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคตะวันตก โดยเฉพาะภาคใต้มีแหล่งแร่ดีบุกสำรองในทะเลที่มีศักย์ของแร่สูงมาก ส่วนแหล่งแร่ประเภทลานแร่ นับวันจะหมดไป แหล่งแร่อีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ แหล่งทางแร่ ซึ่งเป็นแหล่งแร่ที่สำรวจยาก เพราะต้องใช้อุปกรณ์การสำรวจที่มีเทคโนโลยีสูง ต้องใช้กำลังคนและเงินทุนมาก ฉะนั้นแหล่งแร่ประเภทนี้ ควรจะได้มีการส่ง–เสริมให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะประเทศไทยยังไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยดังกล่าว แต่ก็พึงต้องระมัดระวังในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้ ไม่ใช่ปล่อยให้ชาวต่างชาติเข้ามากอบโกยผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว การที่จะรักษาผลประโยชน์ของประเทศเอาไว้ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว ยังเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทั้งมวลด้วย แต่การรักษาผลประโยชน์ของประเทศจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วยเช่นกัน

2. ปรับปรุงให้มีการออกประทานบัตรและอาชญาบัตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การขอประทานบัตรในปัจจุบัน ผู้ขอบางรายไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะดำเนินการทำเหมืองแร่เอง แต่เป็นการขอจับจองไว้เพื่อขายสิทธิให้แก่ผู้ที่ต้องการทำเหมืองจริง ๆ หรือไม่ก็ขอเอาไว้เพื่อหานายทุนมาลงทุนทำเหมืองแล้วตนก็เข้าเป็นหุ้นส่วนโดยไม่ต้องลงทุน หรือคอยชักค่าป่วย–

การเป็นร้อยละมากน้อยตามแต่จะตกลงกัน ซึ่งทางการควรจะหามาตรการมาหยุดยั้ง มิฉะนั้นจะยิ่งขยายมีมากขึ้น ทำให้ผู้มีความตั้งใจจะลงทุนทำเหมืองแร่จริงๆหมดกำลังใจ การออกอาชญาบัตรสำรวจแร่และการออกประทานบัตรในการทำเหมืองแร่ จะต้องมีหลักฐานเชื่อถือได้ว่า ผู้ขอมีความประสงค์ที่จะทำเหมืองจริงๆ มิใช่ขอกันท่าผู้อื่นไว้ดังกล่าว และในขณะเดียวกันต้องขจัดเรื่องความล่าช้าและขั้นตอนต่างๆที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อมิให้ผู้ขอต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากเกินไป ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการมีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

3. สนับสนุนให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกเพิ่มขึ้น

การลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่จำเป็นต้องใช้ทุนค่อนข้างสูง การที่จะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นก็จำเป็นต้องมีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินงาน และหากเกิดการขาดแคลนเงินทุนก็อาจทำให้ต้องปิดกิจการลงได้ ในปัจจุบัน ทุนที่ใช้ในการทำเหมืองมักได้มาจากเจ้าของกิจการซึ่งดำเนินงานในลักษณะธุรกิจในครอบครัว หรือบริษัทเล็กๆ ซึ่งมีผู้ถือหุ้นไม่กี่คน จำนวนทุนจึงมีน้อย การขยายกิจการจึงทำได้ยาก โดยเฉพาะนักลงทุนหน้าใหม่มักจะขาดความชำนาญและเงินทุน ประกอบกับปัจจุบันแหล่งแร่ที่มีความสมบูรณ์ลดน้อยลง ทำให้โอกาสที่จะเปิดกิจการมีน้อย การที่จะหวังหาเงินทุนจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนต่างๆ ก็ทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะ ผู้ลงทุนมักจะขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน การตั้งเป็นบริษัทมหาชนก็ยังไม่เป็นที่นิยมของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าขณะนี้บริษัทมหาชนยังไม่เป็นที่นิยมเท่าใดนักก็ตาม รัฐบาลก็ควรจะหาวิธีการชักจูงให้ประชาชนรู้จักและหันมาใช้วิธีการระดมทุนโดยวิธีนี้ ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนได้ในที่สุด บริษัทเหมืองแร่ที่ดำเนินการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เป็นแห่งแรกได้แก่ บริษัทอ่าวขามไทย จำกัด ดังนั้น จึงเป็นการริเริ่มที่ดีสำหรับกิจการเหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทย ซึ่งมีมาช้านานแล้วจะได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เช่นประเทศไทย การลงทุนจากต่างประเทศยังมีความจำเป็นอยู่มาก ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนและเทคโนโลยีที่ประเทศไทยยังขาดแคลนอยู่มาก แต่ก็มีบ่อยครั้งที่พฤติการณ์ของบริษัทต่างประเทศได้ส่อแสดงให้เห็นว่า บริษัทนั้นๆมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เข้าบริษัทตนมากเกินไป ทำให้ประเทศไทยต้องเสียเปรียบเป็นอันมาก ดังนั้น รัฐบาลควรมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อควบคุมการลงทุนจากต่างประเทศไว้ด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เป็นการแน่นอน โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าจะต่ออายุและออกประทานบัตรเหมืองแร่ในทะเลให้เฉพาะบริษัทคนไทย หรือบริษัทร่วมทุนที่จดทะเบียนในประเทศไทยที่มีคนไทยถือหุ้นอยู่เกินกว่า 50 % นโยบายนี้จะทำให้คนไทยมีส่วนร่วมในกิจการเหมืองแร่มากขึ้น และผลประโยชน์จากแร่จะได้เป็นของคนไทยมากขึ้น จะเห็นได้จากกรณีของ บริษัทอ่าวขามหินจำกัด ซึ่งประทานบัตรหมดอายุลงเมื่อสิ้นปี 2521 เป็นบริษัทแรกภายหลังประกาศใช้นโยบายดังกล่าว บริษัทอ่าวขามหินก็ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขของรัฐบาล โดยแปลงสภาพเป็นบริษัทที่มีสัญชาติไทยที่มีคนไทยร่วมถือหุ้นอยู่เกินกว่า 50 % โดยที่อ่าวขามหินไม่ได้ถอนทุนทั้งหมดแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ยังมีขอบเขตจำกัดอยู่ ไม่ได้ครอบคลุมถึงกิจการเหมืองแร่ทั่วประเทศแต่อย่างใด

อีกประการหนึ่ง แม้ในยามที่ประเทศไทยยังขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยี่อยู่ รัฐบาลไม่ควรเน้นแต่การลงทุนจากต่างประเทศในกิจการเหมืองแร่เท่านั้น ถ้าเป็นไปได้ รัฐบาลควรจะส่งเสริมให้มีการลงทุนจากต่างประเทศในกิจการที่จะนำแร่ไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปและกึ่งสำเร็จรูปด้วย ทั้งนี้จะเป็นการเพิ่มมูลค่าของแร่ด้วย และต้องเป็นไปตามขอบเขตและนโยบายที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นผลดีแก่ประเทศไทยต่อไป

4. หาทางเพิ่มนักวิชาการหรือผู้มีความรู้ความชำนาญทางด้านงานเหมืองแร่ให้มากขึ้น

ปัจจุบันนักวิชาการส่วนใหญ่ มักจะรับราชการอยู่ตามส่วนราชการต่างๆ ทำให้ขาดนักวิชาการในภาคเอกชน และนักวิชาการที่สำเร็จใหม่ๆ ก็ยังไม่มีความรู้ความชำนาญพอ นักวิชาการที่สำเร็จใหม่เหล่านี้ควรจะได้ออกปฏิบัติงานเพื่อหาความรู้ความชำนาญหรือประสพการณ์เพิ่มเติมให้มากขึ้น โดยใช้ความรู้ที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง มีใช่พอสำเร็จออกมาก็รีบเข้ารับราชการ หรือบางครั้งก็มีบางรายที่เรียนสำเร็จมาด้านหนึ่งโดยตรงแต่กลับไปทำงานอาชีพอื่น เพราะได้รายได้ดีกว่า เป็นต้น การทำเหมืองแร่ในปัจจุบันจึงเป็นแบบอาศัยความชำนาญหรือความเคยชินในการทำมานานมากกว่าที่จะใช้หลักวิชาการ เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลควรส่งเสริมและเร่งรัดให้มหาวิทยาลัยผลิตนักวิชาการในด้านนี้ให้มากขึ้นและมีคุณภาพดี ซึ่งอาจทำโดยการขยายจำนวนการรับนักศึกษา หรือให้ทุนแก่นักศึกษาเพื่อผูกพันให้เรียนทางเหมืองแร่ และเมื่อจบออกมาต้องทำงานให้กับทางราชการชั่วระยะเวลาหนึ่งหรืออาจหางานให้ทำในเหมือง

ต่างๆ และถ้าเป็นไปได้ทางราชการควรจะเปิดให้มีการอบรมผู้ที่สำเร็จแล้วให้มีความรู้ความชำนาญทางด้านการปฏิบัติงานก็จะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น เพราะผู้สำเร็จใหม่จะไม่ต้องเสียเวลาในการหาประสพการณ์มากนัก

นอกจากนักวิชาการแล้ว ยังมีบุคคลที่วงการเหมืองแร่ต้องการอีกมากก็คือ หัวหน้าผู้ควบคุมคนงาน บุคคลประเภทช่างฝีมือ เช่น พวกช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะ ช่างเครื่องยนต์ ช่างควบคุมระเบิด ฯลฯ ทั้งนี้เพราะ อุตสาหกรรมต่างๆกำลังขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว จำนวนผู้ที่มีความชำนาญในงานช่างฝีมือแต่ละแขนงจึงถูกแย่งกันไประหว่างผู้ประกอบอุตสาหกรรมด้วยกัน แม้ว่าในปีหนึ่งๆ จะมีสถาบันทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนต่างผลิตช่างฝีมือเหล่านี้ออกมาเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นถ้ารัฐบาลมีนโยบายจะช่วยเหลือกิจการเหมืองแร่ดีบุกอย่างแท้จริงเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นแล้ว รัฐบาล อาจจะช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมผู้ที่ขาดประสพการณ์เพื่อเพิ่มบุคคลเหล่านี้ให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการบรรเทาปัญหาการขาดแคลนผู้มีความรู้ความสามารถในกิจการเหมืองแร่ได้บ้าง

5. ส่งเสริมให้มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก

การคมนาคมและขนส่งที่ไม่สะดวก เป็นอุปสรรคสำคัญของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เพราะเหมืองแร่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลจากความเจริญ การคมนาคมส่วนใหญ่มักจะอาศัยทางรถยนต์เป็นสำคัญ ดังนั้นปัญหาจึงอยู่ที่ถนนหรือหนทางไปสู่เหมืองแร่ซึ่งมีอยู่ไม่เพียงพอ ผู้ประกอบการทำเหมืองส่วนใหญ่ต้องลงทุนตัดถนนเข้าไปเอง ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก ยิ่งถ้าเป็นผู้ประกอบการที่มีเงินทุนน้อย และไม่มีการวางแผนเตรียมเงินไว้สำหรับเรื่องนี้ก็จะทำให้ไม่สามารถเปิดดำเนินกิจการได้ ฉะนั้น เพื่อให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ได้มีการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากประเทศมาเลเซีย การตัดถนนหนทางเข้าสู่แหล่งแร่ รัฐบาลมาเลเซียจะรับภาระในเรื่องนี้เอง ทำให้ถนนหนทางมีเชื่อมโยงกันทั่วประเทศ

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลควรจะได้มีโครงการตัดถนนเข้าไปในท้องถิ่นที่มีการทำเหมืองแร่กันมากๆเสียก่อน ต่อจากนั้นก็วางโครงการขยายการตัดถนนต่อไปเรื่อยๆตามความเหมาะสมซึ่งรัฐบาลควรจะขอคำแนะนำหรือปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา อันจะเป็นการจูงใจให้คนไทยหันมาสนใจลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่มากขึ้น และเป็นการช่วย

ลดต้นทุนการผลิตด้วย การสร้างถนนหนทางนี้ นอกจากผลประโยชน์จะเกิดแก่ผู้ประกอบการทำเหมืองแล้ว การคมนาคมที่สะดวกจะช่วยกระจายความเจริญไปสู่ชนบทอีกด้วย และช่วยให้ท้องถิ่นชนบทมีความเจริญรวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากการคมนาคมโดยรถยนต์แล้ว ถ้าเป็นไปได้ ในท้องถิ่นที่มีการทำเหมืองมากๆ เช่นทางภาคใต้ รัฐบาลควรจะมีการวางแผนให้บริการทางด้านรถไฟให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้ประหยัดการใช้น้ำมันได้ด้วย แต่ก่อนที่จะขยายทางรถไฟไปยังที่ใด ควรจะได้มีการสำรวจหรือวิจัยความต้องการของผู้ที่จะใช้บริการเสียก่อน เพื่อว่าการรถไฟจะได้ไม่ประสบปัญหาขาดทุน หรือมีผู้ใช้บริการน้อยจนทำให้ต้องหยุดกิจการ นอกจากการรถไฟจะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกรรมของประเทศไปด้วยพร้อมๆกัน

6. ควรจัดให้มีการเช่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำเหมืองแร่ที่ทันสมัย

รัฐบาลควรจะส่งเสริมในการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำเหมืองต่างๆ ให้แก่ผู้ประกอบการทำเหมืองแร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการใหม่ โดยการให้เช่าในราคาที่เหมาะสมเพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้น พร้อมทั้งสนับสนุนโดยการนำเครื่องมือหรือวิทยาการใหม่ๆ มาเผยแพร่ให้ผู้ประกอบการทำเหมืองรู้จักด้วย และการให้นายเหมืองเช่าเครื่องมือที่ทันสมัยพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการใช้ จะเป็นผลทำให้นายเหมืองกล้าตัดสินลงทุนซื้อเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้เองในโอกาสต่อไป

สำหรับเครื่องมือที่นายเหมืองจำเป็นต้องใช้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการตัดถนน ควรมีบริการให้เพียงพอเพราะเป็นเครื่องมือที่ไม่จำเป็นต้องใช้ตลอดอายุการทำเหมือง นายเหมืองจะได้ไม่ต้องจัดซื้อเอง เพราะจะทำให้เสียเงินทุนไปในการซื้อเครื่องมือดังกล่าวโดยไม่จำเป็น ฉะนั้น รัฐบาลจึงควรเร่งจัดหาหรือให้บริการให้เช่าเครื่องมือต่างๆดังกล่าวแล้วให้พอเพียงต่อไป และควรคิดค่าเช่าในอัตราที่เหมาะสม นอกจากนี้ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำการใช้ด้วย ซึ่งผลจากการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้จะช่วยให้การทำเหมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่ค่าใช้จ่ายในการลงทุนไม่สูงมากนัก ผลตอบแทนจากการผลิตแร่ก็จะสูง ซึ่งจะทำให้รัฐได้รับรายได้ในรูปต่างๆมากขึ้นด้วยในที่สุด

7. ควรมีการทบทวนเกี่ยวกับเรื่องภาษีต่างๆในอุตสาหกรรมเหมืองแร่อยู่เป็นประจำ

เนื่องจากระดับราคาของแร่ดีบุกและต้นทุนในการผลิตแร่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยมีสาเหตุมาจากหลายกรณี เช่น การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มโอเปค การเกิดภาวะเงินเฟ้อ เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลควรจะได้มีการทบทวนเพื่อปรับอัตราภาษีให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ปัจจุบันอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปอย่างยุติธรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้ควรจะได้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆในการปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายลักลอบส่งแร่ออกนอกประเทศอย่างจริงจัง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศไม่ให้ต้องสูญเสียไป

8. ให้มีการจำแนกสมรรถนะที่ดิน(Land Capability Survey)

การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ หรือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ อาจกระทำได้โดยให้มีการจำแนกที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งรวมถึงที่ดินที่ใช้ในการทำเหมืองด้วยไว้อย่างเหมาะสมและเป็นการแน่นอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆให้เหมาะสมและสอดคล้องกันยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐบาลควรจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ร่วมมือกันเพื่อพิจารณาวางแผนการใช้ที่ดินในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งแน่นอนที่แผนที่ธรณีวิทยาในประเทศจะต้องจัดทำขึ้นอย่างสมบูรณ์และถูกต้องก่อน เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการวางแผนจำแนกสมรรถนะที่ดินต่อไป

หากได้มีการจำแนกสมรรถนะที่ดินหรือการจำแนกที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆแล้ว ปัญหาความล่าช้าหรือข้อขัดแย้งในเรื่องต่างๆ เช่น การขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ก็จะหมดไป และในบริเวณที่มีแหล่งแร่ อาจมีการวางนโยบายโดยให้มีการทำเหมืองแร่ก่อน หลังจากนั้นก็ให้มีการพัฒนาที่ดินให้เหมาะสมในการทำประโยชน์ในเรื่องอื่นต่อไป เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้หากกระทำโดยพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับสูงสุดแล้ว จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆให้ลุล่วงไปด้วยดี แต่การกระทำคงจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักเกิดจากแต่ละกรมมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตัวเอง โดยมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะได้มีการรวมกรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดเข้าไว้ในกระทรวงเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การตกลงต่างๆกระทำได้ง่ายขึ้น

จะเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะต่างๆเหล่านี้ บางเรื่องอาจจะกระทำได้ง่าย บางเรื่องก็ยากแก่การปฏิบัติ แต่ทั้งนี้เชื่อว่า หากทางการตั้งใจที่จะส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังแล้ว อุตสาหกรรมเหมืองแร่คงจะเจริญก้าวหน้ายิ่งๆขึ้น และผลที่ได้รับไม่เพียงแต่การทำเหมืองแร่ดีบุกเท่านั้นแต่ยังมีผลไปถึงการทำเหมืองแร่ชนิดอื่นๆด้วย ซึ่งจะทำให้บังเกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ นอกจากข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวไปแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก แต่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอีก 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ให้มีการตราพระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่

เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และธุรกิจเหมืองแร่ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สภาการเหมืองแร่จึงควรจะได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่ ในอันที่จะประสานนโยบายและการดำเนินงานด้านเหมืองแร่ระหว่างเอกชนกับรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนารวมทั้งคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมประเภทนี้ ซึ่งภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้ให้อำนาจและกำหนดหน้าที่แก่สภาการเหมืองแร่กระทำการต่างๆดังนี้

ก. ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุกิจเหมืองแร่

ข. ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แจง และอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกในการประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่

ค. ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่ รวมทั้งเผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยดังกล่าวให้สมาชิกทราบ

ง. เสนอแนะ ให้ความเห็น และให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล ในเรื่องที่เกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่

จ. ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิก ในเรื่องที่เกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่

เรื่องสภาการเหมืองแร่นี้ ได้มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่ตั้งแต่สมัยการประชุมเหมืองแร่ครั้งที่ 7 พ.ศ.2512 โดยกรมทรัพยากรธรณี กลุ่มสมาคมเหมืองแร่ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และเคยเสนอบรรจุเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมของสภานิติบัญญัติมาแล้ว แต่ยังมิได้มีการพิจารณาก็มีเหตุทำให้ต้องยุบสภา ฯ เสียก่อน ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นอันตกไป

การที่เสนอแนะให้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่นั้น ผู้เขียนเชื่อว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกมากกว่าในรูปสมาคม เพราะสมาคมมีเพียงหน้าที่ในการเสนอแนะให้ความเห็น และให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล ซึ่งคำเสนอแนะนั้นรัฐบาลอาจไม่รับฟังก็ได้ แต่หากเป็นสภาการเหมืองแร่ซึ่งมีทั้งอำนาจและหน้าที่ในการให้คำเสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล ย่อมทำให้คำเสนอแนะต่างๆ มีน้ำหนักมากพอที่รัฐบาลจะต้องรับฟัง เพราะเป็นคำเสนอแนะที่สภาการเหมืองแร่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกระทำได้ นอกจากนี้ สภาการเหมืองแร่ยังมีหน้าที่อื่นๆ อีกหลายประการดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งในรูปสมาคมไม่มีอำนาจดังกล่าวแต่อย่างใด

สภาการเหมืองแร่จะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยการรวมตัวของกลุ่มผู้ประกอบการทำเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่ เพื่อตั้งเป็นสถาบันที่รัฐบาลจะได้ให้การสนับสนุน ปัจจุบันยังไม่มีสถาบันใดที่ทำงานทางด้านศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่โดยเฉพาะอย่างจริงจัง จึงเป็นที่หวังกันว่า หากได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่แล้ว สภาการเหมืองแร่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือของทางฝ่ายรัฐบาลในโอกาสต่อไป

2. ให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรธรณี

เนื่องจากคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมทรัพยากรธรณี องค์การเหมืองแร่ในทะเล องค์การเหมืองแร่ และกลุ่มสมาคมเหมืองแร่ ได้ร่วมกันปรึกษาหารือในการจัดตั้งสถาบันอิสระสถาบันหนึ่งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรธรณี โดยอาจจำแนกหน้าที่ได้ดังนี้

ก. สนับสนุน เร่งรัดการสำรวจในเขตประทานบัตรและอาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่ของเหมืองเอกชนขนาดย่อมและขนาดกลาง ที่ขาดแคลนเงินทุนและเทคนิควิชาการในการสำรวจ

ข. เข้าร่วมเสี่ยงภัยกับเอกชนในด้านการสำรวจ จนถึงขั้นพัฒนาให้เกิดอุตสาหกรรมเหมืองแร่ขึ้น

ค. ดำเนินการศึกษาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ โดยการศึกษาความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจ เทคนิคและวิชาการ ขนาดของการลงทุน เมื่อได้ทำการสำรวจพบแหล่งแร่ที่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ

ง. ดำเนินการเป็นสื่อกลางติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนโครงการ

จ. เป็นแหล่งระดมทุนจากสถาบันการเงินภายในและนอกประเทศ รวมทั้งเอกชนที่สนใจในอุตสาหกรรมเหมืองแร่

ในเรื่องการจัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรธรณีนี้ แม้ว่าจะได้มีผู้คิดริเริ่มเป็นเวลาช้านานแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะมีปัญหาหรือประเด็นสำคัญที่มักจะเกิดการโต้แย้งกันอยู่เสมอ โดยแยกประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) ควรจะจัดตั้งสถาบัน ฯ นี้ขึ้นหรือไม่

2) ถ้าจัดตั้ง จะจัดตั้งในรูปใด

3) ถ้าจัดตั้ง จะหาเงินทุนได้จากแหล่งไหน

สำหรับปัญหาหรือข้อโต้แย้งในเรื่อง "การจัดตั้ง" และ "การระดมทุน" นี้ ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้คือ

ก) ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะได้มีการเร่งรัดให้มีการจัดตั้งสถาบันอิสระนี้ขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐ และช่วยเอกชนทำการสำรวจแหล่งแร่ และเป็นแหล่งเงินทุนในการดำเนินงานทั้งในด้านการสำรวจและการพัฒนาแหล่งแร่ให้มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ

ข) นอกจากส่งเสริมการทำเหมืองในด้านการให้คำปรึกษา ด้านการสำรวจและด้านเทคโนโลยีแล้ว ควรจะบรรจุแผนการปรับปรุงพื้นที่หลังการทำเหมือง เข้าไว้ในหน้าที่ของสถาบันด้วย เพราะจะเป็นผลทำให้สถาบันได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย ให้มีการจัดตั้ง

ขึ้นโดยเร็ว

ค) เกี่ยวกับเรื่องการดำเนินงานของสถาบัน ผู้เขียนเห็นว่า ควรจัดตั้งหรือดำเนินงานในรูปรัฐวิสาหกิจ เพราะจำเป็นต้องให้รัฐบาลเข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นหลักประกันในการขอความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากธนาคารโลก หรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ตลอดจนเป็นหลักประกันให้แก่บริษัทต่างประเทศ หรือบริษัทต่างๆ ในประเทศที่จะเข้าร่วมทุนดำเนินกิจการของสถาบันต่อไป แต่เป็นที่ทราบดีว่า การดำเนินงานในรูปรัฐวิสาหกิจมักจะเกิดความล่าช้า ดังนั้น สถาบันจึงควรมีหน้าที่หลักในด้านการส่งเสริมและควบคุมตามหน้าที่ดังได้กล่าวมาแล้ว และให้ความช่วยเหลือในด้านการร่วมทุน เป็นต้น โดยสถาบันไม่ควรเข้าดำเนินการเองทั้งหมด เพื่อให้มีการกระจายอำนาจและหน้าที่การบริหารงานบริษัทต่างๆที่สถาบันร่วมลงทุน สถาบันควรปล่อยหน้าที่การบริหารงานให้เป็นของผู้ชำนาญการในบริษัทนั้นๆ

ง) เกี่ยวกับเรื่องเงินทุนของสถาบัน ฯ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เป็นจำนวนมาก แต่ในระยะเริ่มแรกของโครงการ ควรดำเนินการขนาดเล็กไปพลางก่อน แล้วค่อยๆ ขยายตัวขึ้นภายหลัง โดยเริ่มแรก อาจหาเงินทุนได้จากองค์การเหมืองแร่ และองค์การเหมืองแร่ในทะเล ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจและพร้อมที่จะร่วมลงทุนด้วย ตามกำลังที่มีอยู่ก่อน โดยจะขอใช้เงินส่วนกำไรที่จะต้องนำส่งคลังมาเป็นทุนในการดำเนินงานตามข้อเสนอในการประชุมเหมืองแร่ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 27 – 29 มีนาคม 2523 ณ.โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร สำหรับในระยะยาวหากจะปรับปรุงงานด้านสำรวจและพัฒนาทรัพยากรธรณี เพื่อให้ทำหน้าที่ตั้งแต่ช่วยการสำรวจ การให้กู้ยืม ตลอดจนศึกษาความเหมาะสมของโครงการและสนับสนุนเรื่องการเงินแล้ว อาจทำการควบองค์การเหมืองแร่และองค์การเหมืองแร่ในทะเลเข้าด้วยกัน โดยอาจจัดตั้งเป็นบรรษัทพัฒนาทรัพยากรธรณีขึ้น และให้ทำหน้าที่ต่างๆดังกล่าว โดยตราเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

จ) ในระยะยาว หากสถาบัน ฯ ไม่สามารถหารายได้หรือผลตอบแทนมาใช้ในการดำเนินงานแล้ว สถาบันอาจจะดำเนินการต่อไปไม่ได้ ดังนั้น สถาบัน ฯ อาจได้เงินมาจากผลตอบแทนจากการสำรวจแร่ในแหล่งต่างๆที่ได้ผลตามเป้าหมาย และยังอาจมีบทบาทในอันที่จะเข้าร่วมทุนในโครงการเหมืองแร่ขนาดใหญ่ที่ต่างประเทศและเอกชนในประเทศต้องการให้รัฐเข้าร่วมทุนด้วย โดยให้สถาบันฯ ทำหน้าที่เป็นตัวแทน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยต่อไป

สรุป

เนื่องจากปรากฏอย่างชัดแจ้งว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรแร่อุดมสมบูรณ์มากประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับแร่ดีบุก ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจหลายประการ และรัฐบาลก็ได้เล็งเห็นแล้วว่า ในภาวะเศรษฐกิจเช่นปัจจุบัน ควรจะได้มีการเร่งรัดขุดหาแร่ขึ้นมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การเข้าใจถึงภาวะการณ์ของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในประเทศไทยในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จะช่วยให้การแก้ปัญหากระทำได้อย่างได้ผล และถ้าปัญหาหมดไปหรือเบาบางลงบ้าง อุตสาหกรรมเหมืองแร่ย่อมจะเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าเป็นผลดีต่อประเทศชาติ

ฉะนั้น ผู้ประกอบการทำเหมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรจะได้ร่วมมือหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆที่กล่าวมาแล้ว ให้ลุล่วงไปได้อย่างจริงจัง ในส่วนของผู้ประกอบการเองก็ควรจะให้ความร่วมมือแก่ทางราชการด้วยการแจ้งถึงปัญหา หรือให้ข้อเสนอแนะ หรือให้ข้อมูลต่างๆตามที่ทางการขอความร่วมมือมา เพื่อให้ทางราชการทราบปัญหาหรือได้ข้อมูลไปประกอบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และในการแก้ปัญหาของส่วนราชการต่างๆ ไม่ควรจะคำนึงถึงแต่เพียงผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่กระทรวง ทบวง กรมของตนเท่านั้น แต่ควรจะได้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อประเทศชาติเป็นสำคัญ ดังนั้น ถ้าต้องการให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ได้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทุกฝ่ายก็ควรจะได้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนต่อส่วนรวมอย่างจริงจังต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย